HORTIKULTURA

3

8405

Uređuje redakcioni odbor
Glavni i odgovorni urednik:
Makek Ana

Vlasnik i izdavač:

Poljoprivredni nakladni zavod

Redakcija i administracija:

Zagreb, Tomislavov trg 21

Telefoni:

Redakcija 22-485, administracija 38-780

Časopis izlazi 4 puta godišnje za 4 godišnja doba
Pojedini broj stoji Din 75.—
Pretplata za cijelu godinu 300.— Din
Tekući račun broj 404-T-1012

Poštarina plaćena u gotovu

SADRŽAJ:

TISAK: GRAFIČKA ŠKOLA, ZAGREB — 1956.

hortikultura

GLASILO HORTIKULTURNOG UDRUŽENJA NR HRVATSKE

GODINA II. 1956. BROJ 3

Moderno uređivanje kućnog vrta

U privredno i tehnički razvijenim zemljama i gdje je kultura na visokom stupnju, vrtlarstvo je posebna grana umjetnosti, koja je posve ravnopravna građevnoj arhitekturi. Iz mnogih visokih vrtlarskih škola, u rangu fakulteta, izlaze stotine vrtlarskih arhitekata, a njihov rad potpomažu stotine i tisuće vrtlarskih stručnjaka, tehničara sa svršenom srednjom ili nižom vrtlarskom školom.

Kod nas vrtlarstvo još uvijek nije na takvom stupnju, jer nema vrtlarskih škola, a posljedica je toga pomanjkanje vrtlarskih stručnjaka. Ne mislim time reći, da kod nas nema lijepih vrtova. Naprotiv, Zagreb se odlikuje vrtovima, kojima se može pohvaliti i pred najrazmaženijim strancem.

Često je bio vrt smatran luksuzom, u najboljem slučaju ukrasom zgrade, a danas je vrt prošireni dio stana, u kojem ćemo se u većem dijelu godine moći nauživati svježeg zraka i odmoriti se.

Ne mislim ovdje davati upute za izradu nacrta i radova kod uređenja kućnog vrta, jer bi to prešlo okvir ovog članka, nego bih ukratko dao pregled razvoja vrtova.

Prvi vrt je nastao onda, kada je čovjek zasadio nekoliko korisnih, a možda i nekoliko ukrasnih biljaka oko svoje kuće — prebivališta.

S napretkom materijalne kulture razvijala se i vrtna umjetnost. Znameniti su »viseći vrtovi« na dvorskim terasama asirske kraljice Semiramide. Stari Grci uljepšavali su okolinu hramova i kazališta, a poznate su i njihove škole na svježem zraku. Međutim, istom su stari Rimljani stvorili prave kućne vrtove, a kada je moderna vrtna arhitektura upoznala mogućnost i smiješnost imitacije dvorskih i feudalnih parkova iz prošlih stoljeća kod uređivanja kućnih vrtova, nastavila je tamo, gdje su stari Rimljani prestali. Zato možemo i danas reći, da naša vrtna umjetnost počiva na temeljima, koje su postavili Rimljani.

Mračni srednji vijek unazadio je — uostalom kao i ostale grane nauke i umjetnosti — i vrtnu umjetnost. Pred navalom neprijatelja za vrijeme neprestanih krvavih ratova, sklanjalo se stanovništvo bogatih trgovačkih gradova u mračne i tijesne ulice unutar gradskih zidina, gdje je svaka stopa bila dragocjena i morala se iskoristiti za kamene

građevine. Tu nije bilo mjesta, a nije bilo ni zraka ni sunca za uspješan razvoj nježnih biljaka. Jačanjem bogatih plemića, feudalaca, počeli su se opet razvijati vrtovi — parkovi — oko njihovih zamaka, a vrhunce tog razvoja vidimo u bogatim kraljevskim nasadima Versailles-a, Sanssouci-ja, Schönbrunna i ostalima.

Kada je nakon francuske revolucije i uvođenjem liberalizma u trgovini ojačao srednji stalež — trgovci i obrtnici, a kasnije industrijalci, i pošto je moderno oružje postalo obrana gradovima umjesto tvrdih gradskih bedema, počeo se razvijati i mali kućni vrt. Kao što su vile bile minijaturne kopije plemićkih zamkova, tako su i predratni vrtovi ličili na minijaturne parkove oko feudalnih zamkova. Oko kuće je sađeno drveće s golemim krošnjama, ispod kojih nije mogla uspijevati ni travka, a kamo li cvijeće. Vođene su, a i danas se vode žučne debate o tome, da li domaći vrt treba da bude uređen po francuskom ili engleskom stilu. Da vidimo ukratko, u čemu se sastoje ta dva mnogo spominjana stila.

Francuski stil, ili kako ga mnogi zovu geometrijsko-arhitektonski ili dvorski stil, koji je za vrijeme Ljudevita XIV. i znamenitog vrtlarskog arhitekta Lenôtra dostigao svoj vrhunac, odgovara ne samo vijeku (barokno graditeljstvo), iz kojeg je potekao, nego i životu, koji su tadašnji plemići i vladari provodili. Svuda nalazimo raskoš, suptilno shvaćanje umjetnosti, veliko bogatstvo oblika i linija. Parkovi, koji su uređeni po francuskom stilu, zapravo su građevne umjetnine, koje je čovjek — umjetnik — izvajao iz prirode. U skladu s baroknim dvorovima i zamcima, koji su obično bili središte tih parkova, uređeni su i oni sami; svuda je priroda popravljana, dotjerivana, a mnoštvo kipova i građevnih umjetnina ukrašuju takve parkove.

Međutim engleski, ili kako ga mnogi zovu prirodno-romantični stil, osniva se na sasvim drugim načelima. Parkovi, koji su građeni po engleskom stilu, dio su prirode; ništa u njoj nije izmijenjeno, priroda je glavni i jedini uzor. Svako dotjerivanje prirode bilo bi bespotrebno. U engleskim parkovima vidimo velike zelene površine, putovi su kod njih sakriveni, nema u njima nikakvih geometrijskih linija ni oblika. Oni zapravo nalikuju na pojedine pejsaže iz prirode, koje kao da je čovjek pažljivo prenio u okolinu svoga obitavališta.

Francuski i englesti stil iziskuju velike površine za izvođenje. Oni su stvoreni i prikladni jedino za uređenje parkova, a nikako za uređenje domaćeg vrta.

Po današnjem, jedino pravilnom shvaćanju, kućni vrt je u stvari prošireni stan. Vrt mora da bude uređen tako, da u njemu boravimo s veseljem i da se odmaramo u slobodno vrijeme. Izbacimo iz njega sve ono, što nam smeta! Veza između vrta i stana neka bude što neposrednija i što jednostavnija. Ako te veze nema, ako je ne budemo znali stvoriti, teško ćemo se moći odlučiti, da veći dio svog slobodnog vremena provedemo u vrtu.

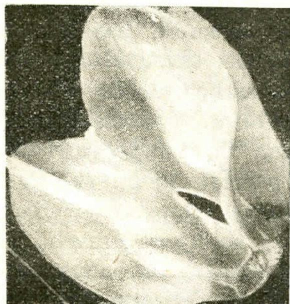
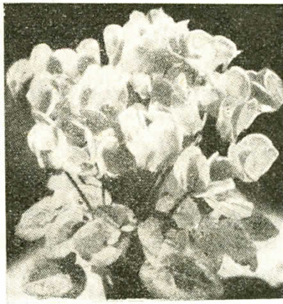
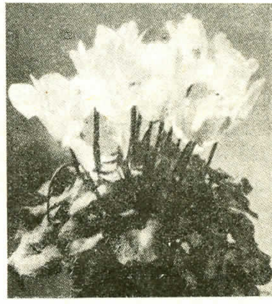
Već prilikom izrade nacrta za zgradu moramo misliti na uređenje vrta. Prilikom izrade nacrta moramo paziti, da on odgovara ne samo stilu zgrade, nego i veličini i položaju zemljišta, a i okolici vrta.

Najbolje ćemo učiniti, ako izradu nacrta povjerimo kojem iskusnom vrtlarskom stručnjaku.

Današnje vrtlarstvo pruža nam golem izbor biljaka za uređenje kućnog vrta. Najviše se sade biljke, koje nakon sadnje ne traže mnogo njege i presađivanja. Nema sumnje da ruže ili dalije spadaju u najljepše cvijeće, a ne traže mnogo njege, i zato treba da ih uzgajamo u kućnim vrtovima. Osim toga treba da sadimo zahvalno dugogodišnje bilje, kao što su na pr. trajnice (perene), ukrasno grmlje i t. d.. Moramo paziti da naš vrt ne pretrpavamo. Uređujmo ga, kao što uređujemo i stan: svaki okmad namještaja iskusna će domaćica staviti na svoje mjesto, a tako mora biti i u vrtu.

Kao što evolucija proliza svoj put u svim granama umjetnosti i ljudskih djelatnosti, tako i vrtna arhitektura mijenja svoje oblike. Nema sumnje da će i nova naselja, koja danas niču u gradovima, tražiti i svoje posebno rješenje u pogledu vrtne arhitekture.

ing. K. Petranović

Uzgoj ciklama

Sjetvu ciklama obavljamo obično od mjeseca kolovoza do siječnja. Vrijeme sjetve ravnamo prema tome, kakve ciklame želimo uzgajati i u koju ih svrhu trebamo. Želimo li imati ciklame srednje veličine, koje za današnju trgovinu najbolje odgovaraju, uzet ćemo najpovoljnije vrijeme sjetve, a to je od konca kolovoza do početka rujna. Ciklame sijemo u laganu pjeskovitu zemlju. Najbolja je grubo prosijana lisnjača

s nešto klijališne zemlje i riječnog pijeska. Sandučiće, u koje ćemo sijati ciklame, a koji su duboki 7 do 8 centimetara napunimo do tri četvrtine zemljom i dobro zalijemo. Sjeme se sije u redove u razmaku od 1 cm, a zatim se pokrije istom zemljom ½ cm debelo, i ponovno dobro polije; odozgo prekrijemo vlažnom mahovinom, tako da je sandučić ispunjen. Ta mahovina održava umjerenu vlagu i štiti zemlju, da se na njoj ne uhvati kora, koja pospješuje kiselost zemlje. Sandučiće s posijanim ciklamama položimo na zemlju u zatvoren prostor; preko sanduka položimo staklo i prekrijemo komadom papira. Moramo paziti, da nam do posijana sjemena ne dođu miševi i svijetlo. Nakon 4 do 6 nedjelja sjeme će isklijati, a tada ga treba osloboditi pokrova mahovine i postepeno priučiti na svijetlo i zrak.

Kad vidimo, da su biljke dovoljno jake, možemo početi s presađivanjem u sandučiće ili na police (parapet). Mlade se ciklame mnogo bolje razvijaju na policama nego u sandučiću. U toku zime moraju se mlade biljke 2—3 puta presađivati u rahlu i hranjivim tvarima bogatu zemlju. Slijedeća smjesa zemlje važna je za sav uzgoj ciklama: 2 dijela dvogodišnje lisnjače, 2 dijela odležane klijališne zemlje, 3 dijela treseta namočena u fekalije ili stajsku osoku, 3 dijela oštrog riječnog pijeska. Na svake tačke ovakve smjese dodat ćemo pune dvije šake rogovine, dvije šake sitno stučena drvenog ugljena i jednu punu šaku vapnene prašine.

Dobro promiješanu smjesu pokrijemo daskama (kapcima) i ostavimo 14 dana odležati. Prije upotrebe prosijemo smjesu zemlje finim sitom (oko 1 cm promjera). Grubi dio zemlje, što nam je kod prosijavanja ostao, mećemo na dno sandučića ili police, a fino prosijanu zemlju na vrh. Prema starosti biljke ravnamo debljinu naslage zemlje od 3 do 6 cm, jer bi ona deblja zemlja ležala neupotrebljena i postala kisela, što je za mladu biljku štetno. Upravo zbog toga treba paziti na odvodnju suvišne vode iz sandučića ili police. Time ujedno omogućujemo dopiranje zraka u zemlju, koji je potreban za razvitak biljke. Rasad sadimo u udaljenosti od 3 cm, tako da se mladi gomolji nalaze ½ cm pod zemljom. Najbolja udaljenost zemlje od stakla jest 15 do 30 cm. U stakleniku sa suhim zrakom ciklame škropimo dnevno 2 do 3 puta, i to između 11 i 15 sati. Umjerena vlaga je najbolja za rast mladih ciklama, preveliku vlagu one ne trpe. Kad se biljke tako razviju, da jedna drugu listom dodiruju, mogu se presaditi u razmaku od 5 do 6 cm.

Kod drugog presađivanja ciklama nastojimo, da gomolj dođe 1 cm pod zemlju. Ne smije biti nikada dublje, jer bi pri slijedećem presađivanju lišće slabo stajalo i visilo bi. Mlade se biljke pod staklom za sunčanih dana uz temperaturu od 15 do 18°C počinju lijepo razvijati. Do konca ožujka, odnosno početkom travnja, biljke se lijepo razviju, pa ih možemo presađivati u lonce, promjera 6 do 9 cm, i prenositi u klijališta. Kod presađivanja valja nastojati, da se zemlja oko korijenja zadrži i da biljku skupa s njom presadimo, a pri sadnji mladih ciklama zemlju lagano pritisnemo uz korijen. Klijališta držimo zatvorena sve dotle, dok se biljčice ne ukorijene, i lagano ih zasjenimo.

Nakon nekoliko dana mlade biljke počinju dobivati lisne izbojke,

pa ih za sunčana dana pomalo zračimo. Nakon daljnje tri do četiri nedjelje opet presađujemo. Ovo prvo rano proljetno presađivanje treba pravilno provesti na vrijeme, jer baš u to vrijeme ima vani mnogo posla, pa se često to presađivanje propusti, što se osvećuje kasnijem razvitku ciklama. Prema vanjskoj toplini određujemo, da li ćemo kod tog presađivanja ciklame složiti u toplo ili hladno klijalište. Možda će biti potrebno još u ovo doba napraviti za ciklame polutoplo klijalište. Ako je u početku ljeta toplo i suho vrijeme, tada ciklame rastu dosta dobro i u hladnom klijalištu. Zrak i svijetlo, sjena i vlaga, dobro iskorišteni, glavni su uvieti kod uzgoja -lama. Mlade biljke ne smiju nikada prestati s rastom, pa im nećemo dozvoliti da se sasuše, pa da ih tek onda polijemo. Poželjno je svake tri do četiri nedjelje presađivati ciklame u veće lonce, što znači, da ćemo ih tokom ljeta presaditi dva do tri puta. Iza polovice kolovoza ciklame više ne presađujemo. Neki uzgajači običavaju kod zadnjeg presađivanja ostaviti gomolj vani. Iskustvo je pokazalo, da je najbolje spustiti gomolj toliko, da nad njim bude jedan centimetar zemlje. Gomolj pokriven zemljom ne otvrdne toliko i pušta brže i bolje cvijetne i lisne pupove. Samo dobro ukorijenjene ciklame smještamo u staklenik. Za suhih i toplih jeseni znadu se i u rujnu presađene ciklame dobro ukorijeniti. Tri do četiri dana prije svakog presađivanja zalijemo ciklame rastopinom rogovine ili razrijeđene stajske osoke. Zadnja dva presađivanja obavit ćemo u nešto težu zemlju, kojoj dodamo malo starog komposta ili dobre vrtne zemlje. Kad biljke dovoljno izrastu, u jesenskim danima ih visoko zračimo, a i noću skidamo s njih klijališne prozore, da jesenske rose malo orose ciklame. Tako one postaju tvrde, jače i otpornije protiv zimskih bolesti. Ciklame treba pustiti vani u klijalištu do kasne jeseni.

Za vrijeme cvatnje ciklama opazit ćemo među njima neke sa sitnim kržljavim cvjetovima, koje se, zavijajući cvjetnom stapkom, često otvaraju ispod lišća pri gomolju. To je posljedica nemara tokom uzgoja, jer je pušteno da ciklame zasuše i prekinu rast u mjesecu srpnju i kolovozu, za vrijeme stvaranja cvjetnih pupova.

Ante Feresin

Harmonija boja ljetnog cvijeća

U ljetnom šarenilu cvjetnih gredica gradskih parkova pored sve ljepote treba ujedno tražiti i harmoniju boja posađenog ljetnog cvijeća.

Nije svejedno, koje će se boje cvijeća kombinirati u cvjetnim gredicama. Izbor ljetnog cvijeća je velik, pa se radi toga mora izvršiti vrlo pažljivo. Često puta može najljepše i najbolje uzgojeno cvijeće, ako boje ne pristaju jedna uz drugu,

Postoje tako zvane osnovne boje — crvena, žuta, plava. Miješanjem ovih osnovnih boja dobije se narančasta, ljubičasta i zelena. Prilikom kombiniranja boja treba se držati principa, da uz osnovnu boju ne smije nikada doći boja, koja je nastala miješanjem te osnovne boje. Tog se principa treba naročito držati kod kombiniranja ljetnih cvjetnih gredica. Zato se ne smije saditi ljubičasto cvijeće uz crveno (crvene pelargonije i ljubičaste ljetne astre), kao ni narančasta boja sa žutom. Već i prirodan ukus ne će dozvoliti, da se kombiniraju spomenute boje. Da se to izbjegne, ako već ne postoji veći izbor, onda treba kao prijelaz između njih unijeti neutralne boje, kao što su bijela ili zelena (pilea, kohija i slično).

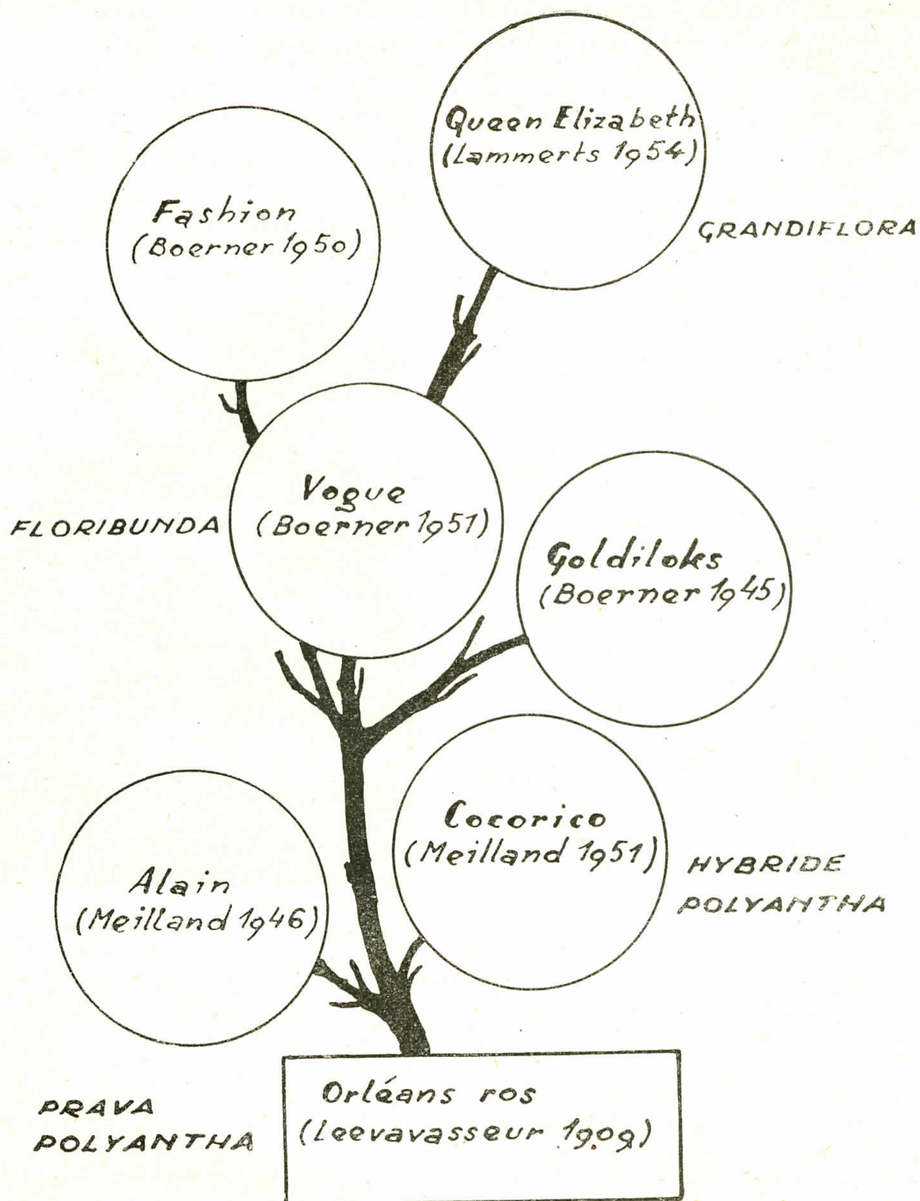
Crvena, žuta ili narančasta boja tople su boje, a plava ljubičasta hladne boje. To je veoma važno kod kombiniranja i sadnje cvjetnih gredica. Zato će se narančasto ili žuto cvijeće saditi u prvom planu, dok će u pozadinu doći plavo ili ljubičasto cvijeće (Ageretum, Heliotrop).

Ing. T. F.

Ruže polijante

Pô stoljeća istraživanja bilo je usmjereno na to, da nam daruje ove divne ruže novoga tipa, koje su na najboljem putu da budu najomiljenije u svim modernim vrtovima. One se uzgajaju s najvećom lakoćom, a ne traže skoro nikakvo njegovanje — ovim riječima započinje vrlo interesantan i opširan prikaz Genevieve Lambert — Ribot o ružama polijankama (Maison et Jardin br. 38/1956).

Da bi se i naši ljubitelji vrta kao i stručnjaci upoznali s posljednjim

Geneološko stablo Polyantha: najprije prava Polyantha, porijeklom od Rosa multiflora, zatim jedna generacija dobivena križanjem između ruža čajevka i Polyantha; slijedi Floribuna dobivena od ovih zadnjih hybrida sa drugim ružama velikoga cvijeta i na kraju unatrag dvije godine - grandiflora.

nastojanjima oko uzgoja ovih vrsta ruža, te da one preko njih nađu što veću primjenu u našim vrtovima i parkovima, dat ću u glavnim crtama prikaz ovog aktuelnog i zanimljivog članka.

Oko godine 1875. neki građanin Lyona otkrio je s iznenađenjem između ruža, koje su potjecale od sjemena Rosa Multiflora, neku neobičnu vrst. To je bila prva ruža polijanta, maloga rasta, s bijelim cvjetovima nepotpune veličine. Usprkos tome, što je bila bez ikakva mirisa, ona je ipak potakla značajnu etapu u kulturi ruža.

Proizašla igrom prirode i slučaja, ili naprosto slučajnim križanjem s polenom hibridnih ruža čajevka, ova se biljka pokazala znatno drugačijom nego ruže multiflora, koje su porijeklom iz Japana, a unešene u Francusku u početku XIX. stolj. Cvjetovi joj uvijek skupljeni u cvat, stabljika zakržljala, a osim toga ona je pokazala svojstvo, da cvate gotovo cijelo ljeto.

Od ovog neodređenog nagovještenja rodila se čitava ljestvica novih tipova, kojih su snaga i raskoš stvorile konačno najviše cijenjene naše moderne ruže.

Zbog njihove nježnosti i sitnoće njihovih cvjetova ova se prva vrst katkada nazivala Polyantha Pompon. Grupirane u mnoštvo, one su stvarale intenzivno obojene površine, kod kojih se zaboravljalo na manjkav kvalitet njihovih cvjetova. Zbog tih svojstava, u početku stoljeća ustalila se njihova upotreba na gredicama. Ima ih raznih boja: crvena, purpurna, žuta, ružičasta, lososova ili bijela, ove prave polijante karakteristične su po svom niskom rastu i smanjenoj veličini svojih cvjetova, često dvostrukih i gustih.

Hibrid od polijanta

Naskoro se neprestanim križanjem s hibridima ruža čajevki poboljšala originalna vrst s bolje oblikovanim i većim cvijetom, i tako dobile vrste, nazvane hibrid polijanta.

Među otkrivačima tih novih vrsta treba spomenuti Danca Poulsen-a,

Polyanta „Rekord"

kojemu dugujemo polijantu Elsa Poulsen, uzgojenu godine 1924., koja je još danas jedna od naših najljepših ruža, jednostavnog živo ružičastog cvijeta, redovne cvatnje i rasta. Također se vide i vrste penjačica od polijanta i njihovih hibrida, koje su omiljele, jer su sačuvale svojstvo »remontiranja«, t. j. da cvatu gotovo pola godine.

Floribunda i grandiflora

Ovi hibridi polijanta također su poboljšane nakon zadnjeg rata, no-

vim križanjem s hibridima čajevki, što je konačno odredilo skupinu, koju možemo smatrati trećom vrstom, i koja je dobila ime Floribunda.

Od samog početka floribunde su sačuvale sve karakteristike: cvjetovi grupirani u cvat od najmanje 9 komada, otpornost protiv vanjskih sila (smrzavica, bolesti), česta i dugotrajna cvatnja. Treba između ostalog dodati i neka druga svojstva — prvi put postignut je šavršen oblik i obujam, i da cvat bude u pupoljku ili potpuno rascvjetan.

Zbog toga one danomice dobivaju prednosti pred hibridima čajevki, to više, što su neke vrste dapače mirisave. Rast grančica podjednako je viši nego kod prije upoznatih vrsta.

Na koncu u posljednje tri godine, zadnjim križanjem s hibridima čajevki uspjelo je proizvesti gorostasne vrste ili Grandiflora.

Ove nove ruže postižu u svom potpunom razvoju rast visine čovjeka. One su uzgojene u Sjedinjenim državama Amerike, a prvi primjerak unesen u Francusku — Queen Elizabeth — širokih blijedoružičastih cvjetova, rascvjetao se prošle godine u Bagatelle-u sve do početka prosinca.

Čudna stvar, cvjetovi Grandiflora nalaze se na samoj grani, sami su na krajevima jedne stabljike kao hibridi čajevki, a grupirani u cvat na način tako karakterističan za polijante i floribunde. Ova sva imena međutim nisu drugo nego neko izborno dijeljenje, koje dozvoljava razvrstavanje u dvije ili tri jake susjedne vrste s nekoliko tisuća varijeteta, koje danas obuhvaća rod polijanta.

Pregledna križaljka ruža polijanta:

Za veće skupine:

Feu Follet
Joseph Guy
Elsa Poulsen
Alain

Kao pojedinačni grm:

Queen Elizabeth
Cocorico
Pink Grootendorst

Za ogradu:

Betty Prior
Donald Prior
Pink Grootendorst
Cocorico

Za kultiviranje na stabiljci:

Perle d'Or
Elsa Poulsen
Fashion
Alain

Kao cvijeće za rez:

Fashion
Vogue

Vrste s jednostavnim cvijetom:

Betty Prior
Elsa Poulsen
La Ramée
Karen Poulsen

Najljepše boje:

bijele

Yvonne Rabier
Danemark Spath
Irene de Denemark

žute

Poulsen's Yellow
Goldilocks

ružičaste

La Marne
Distinction

Queen Elizabeth
Rêve Rose

koraljne

Fashion
Vogue
Jean Mermoz
Pinocchio

žarko crvene

Alain
Cocorico
Moulin Rouge
Concerto

zagasito crvene

La Ramée
Nina Kordes
Tonnerre

Polijante u vrtu

One su neosporno najbolje ruže az sadnju u vrtu: njihovo je cvjetanje izvanredno dugotrajno, raskoš njihova cvata djeluje vrlo dekorativno.

Vrlo su čvrste, pa su podjednako otporne prema smrzavici kao i bolestima.

Mogu se upotrebiti grupirane na gredicama na uobičajeni način, ili naprotiv razdijeljene preko travnjaka u širokim skupinama na prirodan način ili pomiješane o obrubu s drugim cvatućim grmljem.

Obično se kultiviraju u obliku grma, ali možemo ih vidjeti u obliku penjačica i dapače cijepljene na stabljiku, mnogo više cvjetonosne i snažnije nego stabljike hibrida Thea.

Obrezivanje tih vrsta ruža vrlo je jednostavno.
Treba se zadovoljiti kontrolom glavnog oblika, obrezujući u početku proljeća grančice, koje su zimi možda propale, i grane koje rastu prema unutrašnjosti grma s namjerom, da se tamo prošire i da ga uguše.

U prvoj godini sadnje rez neka je strog, otprilike na četiri pupa. Slijedećih godina mogu se ostavljati dulje grančice i ne obrezivati više nego do šest pupova. Nakon prvog ljetnog cvata treba skratiti glavne stabljike otprilike za jednu trećinu, da bi se izazvalo brzo oblikovanje novih pupova. Također treba odmah odstraniti sve suhe cvjetove.

Naprašivanje ili prskanje protiv insekata i gljivica ljeti osigurat će biljke od svih opasnosti, ako su u ugroženom kraju, naročito uz morsku obalu. Tlo se može također zastrti tankim nastorom od treseta.

Između polijanta i floribunda načinjen je izbor najboljih varijeteta, kojih se najbolje kakvoće lako mogu naći kod francuskih hortikulturnih stručnjaka.

Ing. Z. Fröhlich

Radnici, stručnjaci,

ljubitelji hortikulture i članovi Udruženja

surađujte u svom listu!

Kraj bijelih breza svakog dana
Ja prođem srca razdragana.
(Oduvijek ima tajnih veza
Između pjesnika i breza).

(*Dobriša Cesarić: Breze na ulici,*
iz zbirke „Osvijetljeni put,"
Zagreb. 1953).

Breza

Iako je breza najljepša od svega dendrološkog materijala, ipak se još uvijek premalo upotrebljava u našim parkovima i drvoredima. U svako godišnje doba posebno nas se doima njezina skromna elegancija. Lijepa je u toku vegetacije, kad joj lišće treperi zajedno s vitkim, dugim i spuštenim granama. Lijepa je u zimskim mjesecima, kad nema više lišća na njoj, pa svojom bijelom korom i prozirnom laganom krošnjom, bilo da je orošena kišom, okićena snijegom ili injem, djeluje u pejsažu osobito slikovito.

Najbolje pristaje, ako se u pozadini breza nalazi bogatiji nasad crnogoričnog drveća, a isto tako lijepo djeluje breza u većim skupinama na prostranom, širokom travnjaku, gdje nam dočarava daljinu.

Takvih većih skupina breza na širokim travnjacima naći ćemo u Križevljan gradu, u blizini Ormoža, gdje je vrtlarska ruka i njih vješto primijenila i uzgojila među ostalim nasadima.

Na jednom od najljepših naših drvoreda, Medvešćaku u Zagrebu, upravo je breza pokazala odličnu primjenu. U njemu je umješno primijenjen i ostali dendrološki materijal, osobito crnogorični, koji tvori lijep kontrast s tom kraljicom drveća. Da se tu mogao izvesti tako skladan drvored, bez sumnje je pogodovala i arhitektonska svedenost ulice.

Gotovo uza svaki stari dvorac Hrvatskog Zagorja također ćemo naići na lijepe skupine, gdje je breza zgodno upotrebljena.

Prikladna je i primjena breze u manjim, kućnim vrtovima, dječjim vrtovima i igralištima, jer brezi treba relativno mali prostor, a pogotovu nekim odlikama, kao što je Betula alba pendula.

Breza je naročito lijepa u jutarnjim satima, kad kroz njezinu krošnju prozirnu sunčani traci, koji se nakon toga odbijaju od bijele kore osipajući se među lišće, krošnju i zelenu tratinu. Ti časovi predstavljaju buđenje dana i u nas unose radost i svježinu.

Ima više varijeteta breza, kao Betula alba, B. verrucossa i t. d., a kao odlike najpoznatije su B. purpurea, B. pyramidalis, B. tristis sa spuštenim granama i dr. Od američkih vrsta najraširenija je B. papyrifera. Osim tih ima još mnogo istočnoazijskih i japanskih vrsta, od kojih su neke crvene boje kore.

U vrtlarskoj se praksi breza razmnožava sjemenom i vegetativno ablaktacijom. Odlike i forme breze često se cijepe, i to najviše ablaktacijom. Da dobijemo željene forme breze kraćim putem, one se često cijepe zimi u staklenicima. U tom se slučaju najviše služimo metodom cijepljenja u trokut, jer se breza na taj način brzo sraščuje.

Ipak se željeni oblici breze najlakše prenose i dobivaju cijepljenjem, a to se izvodi tako, da se vani pod matično stablo zasade mlade divljake, na koje se priljube grane matičnog stabla i tako ostanu sve dotle, dok se ne srastu. To traje po prilici godinu dana. Ovaj način razmnožavanja odlika breze traje dulje, ali je u velikim rasadnicima i najuspješniji za proizvodnju njezinih oblika naveliko.

Iz ovoga, što je ukratko navedeno o brezi, proizlazi, da ona svakako zaslužuje posebnu pažnju. Ne zaboravimo na brezu, kad osnivamo nove drvorede, parkove, kućne vrtove, dječja i sportska igrališta, jer je ona zaista lijepa i s pravom zaslužuje naziv »kraljica drveća«.

Pavao Čegelj, vrtlar

Otkuda je k nama donesena Begonia Rex

Gotovo sve begonije, koje vole toplinu i vlagu, raširene su u cijelom tropskom pojasu, a najviše vrsta raste u Meksiku, Braziliji, Boliviji i Ekvadoru, zatim u tropskom dijelu Afrike. Djelomično su udomaćene i u Natalu, na otoku Sokotri, kao i u Aziji na Sunda otocima. U vrtlarskoj literaturi spominju se vrlo mnoge vrste od kojih se u trgovačkim vrtlarijama uzgaja najviše oko 12 vrsta. To je kudikamo premalo; smatramo stoga, da je potrebno opet podsjetiti na stare, za uzgoj vrijedne, dekorativne i ornamentalno išarane sorte i vrtlarske odlike koje su godine i godine uljepšavale zimske vrtove i bile sastavni dio naših sortimentnih vrtlarija.

S tim u vezi želimo upozoriti da u Sjedinjenim Američkim Državama već postoji društvo za uzgoj begonija, koje izdaje i svoj vlastiti časopis. Cilj je ovog društva, da poveže sve zainteresirane ljubitelje begonija, kao i sortimentne vrtlarije da proširi sortimente i da se opet obnovi i oživi ovaj dio cvjećarstva. Tom društvu pripada čitav niz ljubitelja, koji se ne ograničuju samo na sakupljanje vrijednih vrsta, nego su uzgojili čitav niz novih vrtlarskih odlika.

U Njemačkoj je također opaženo sve veće zanimanje za begonije. Opet se pojavljuju mnoge vrijedne vrste i odlike. Dok su se dosad opažale većim dijelom samo u botaničkim vrtovima, ova ili ona vrsta opet se pojavljuje i u trgovačkim vrtlarijama.

Sakupljač biljaka Ghieslregt donio je godine 1859. begoniju imperialis iz Meksika. Nije bez razloga ova begonija nazvana kraljevskom (Begonia rex). Svojim lijepim maslinasto žutim zelenilom oduševila je svakog ljubitelja. Dvije godine kasnije uzgojena je nova odlika var. smaragdina, koja je potisnula prvobitnu sortu. Za obje ove novosti zani-

mao se vrtlar Otto Fröbel iz Züricha, po kome se također i prozvala B. froebelli. On ih je križao s Begonijom rex. Iz toga su proizašle obje sorte Miranda i Otto Forster, a malo zatim je i »Gruss an Erfurt«. Ovi su uzgoji najprije prikazani na izložbama, a god. 1888. došli su u trgovinu.

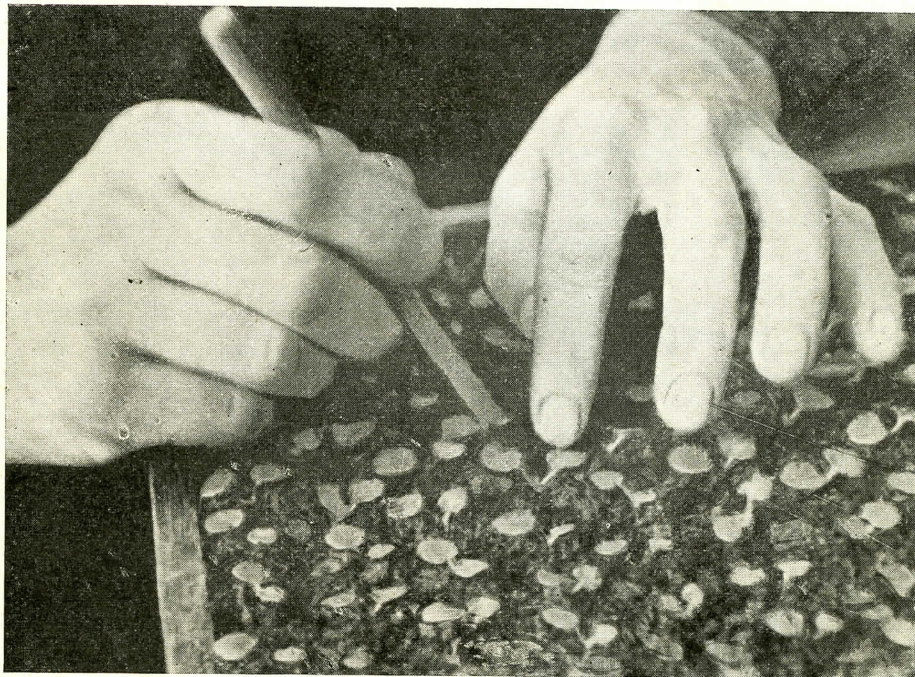
Dok je odlika smaragdina, smaragdno zelene boje, bez ikakvih šara, temeljni ton kod »Gruss an Erfurt« je isprekidan širokim, nepravilnim, svijetložutim mrljama oko lisnih žila. Teško je dati prednost bilo kojoj vrsti. Svakako, one su bile senzacija prošlog stoljeća. Smaragdina i »Gruss an Erfurt« zadržale su se dok se Miranda već godine ne uzgaja. B. imperialis i njezine vrtne odlike zadržale su se dugo u evropskim vrtlarijama, no u trgovini dolazile su u obzir samo u ograničenim količinama za vrijeme ljetnih mjeseci. Kako je temperatura ujesen padala i kolebala, zaostajao im je rast. Listovi su gnjilili i dobivali mrlje, biljke su postale nesposobne za prodaju.

Ovaj su nedostatak pokušali odstraniti pomoću križanja s razvijenijom i robustnijom B. lindeyana. To je i uspjelo, te su dobivene četri nove vrtne forme, i to Hildegard Opple, Marbachtaler, Smaragd i Mulattenherz, koje su došle u prodaju pod imenom Imperia hilride. One su rasle dobro i ujesen, a i to u temperiranim staklenicima. Iskustvo je pokazalo, da podnose pad temperature do 5°C, a to je značilo, da se ove lijepe Begonije mogu uzgajati i u trgovačkim vrtlarijama cijelu godinu upotrebljavati kao dekorativne biljke.

Od B. imperialis naslijedile su oblik i građu lista, djelomično i šarolikost, a od B. lindeyana rast i otpornost.

Tipično je za Hildegard Opple srebrnasta boja lista s uskim tamno zelenim obrubom, a donja strana lista amaratno je crvena. Marbachtaler je slično išarana, ali napadno tamno-zeleno mrežasta, sa zelenom donjom stranom lista. Sorte Mulattenherz na gornjoj je strani smeđezelena, a na donjoj crvena, dok je Smaragdherz svijetlo-smaragdnu boju naslijedila od B. smaragdine.

O razmnožavanju grmolikih begonija malo bi se moglo reći. Kako je poznato, vrlo se lako razmnožavaju lisnim rezancima.

Pikiranje begonija

Slike s međ

Međunarodna vrtlarska izložba u Hamburgu održana je godine 1953. Svrha joj je bila, da se prikažu dostignuća novih vrtlarskih proizvoda, oblikovanja nasada i tehničkih uređaja.

I nakon izložbe ostali su svi nasadi i uređaji, koji sada služe kao gradski park.

Dekorativni zdenac s rotacionim vodoskokom. U sredini je ukras u obliku ribe. *(Slika sa strane lijevo)*

Različito ljetno cvijeće, posađeno u salonitnim sandučićima, koji su smješteni uz rub terase. *(Slika gore desno)*

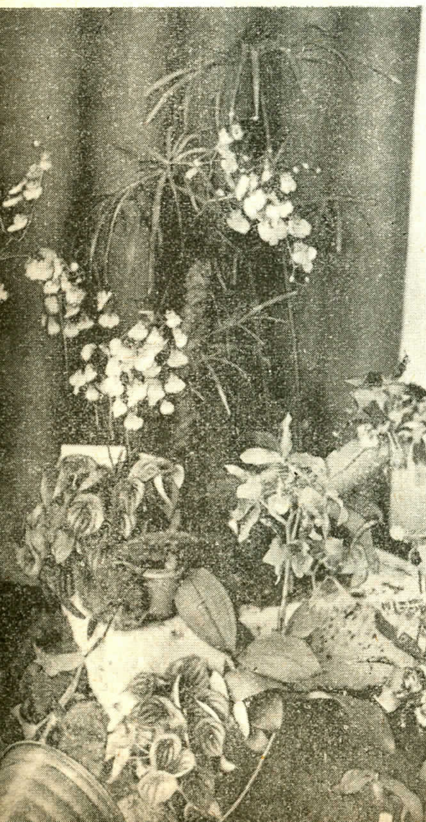
Raznobojne perene zasađene uz rub živopisnog potočića. *(Slika sa strane desno)*

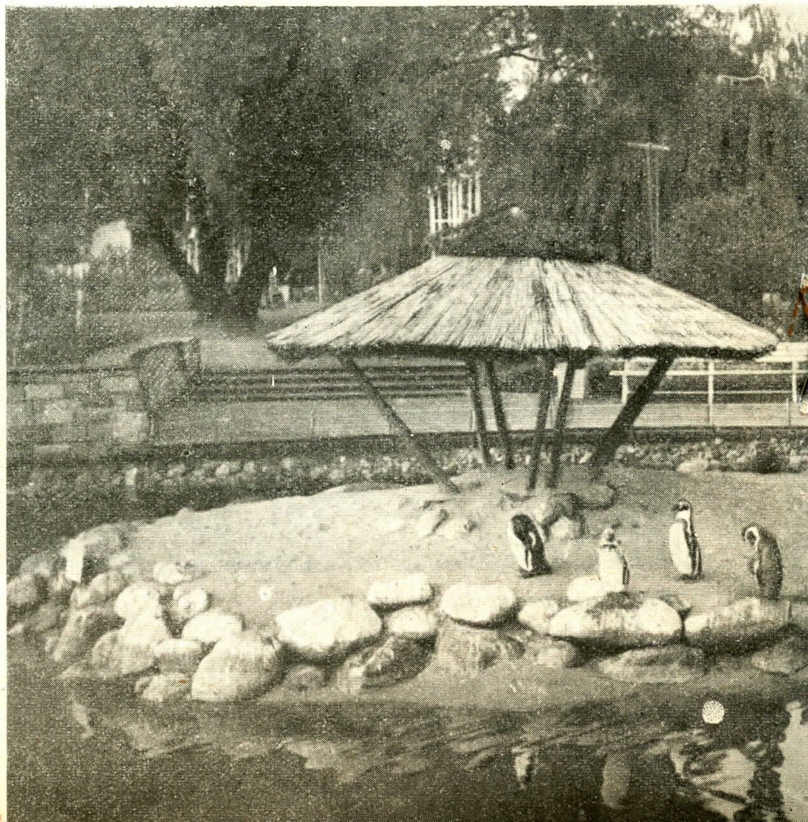
Slikovito jezerce s otočićem i pingvinima na njemu, privlačilo je djecu i odrasle posjetioce) *(Slika dolje u sredini)*

Aranžman orhideja, slikanih pod reflektorom. *(Slika dolje lijevo)*

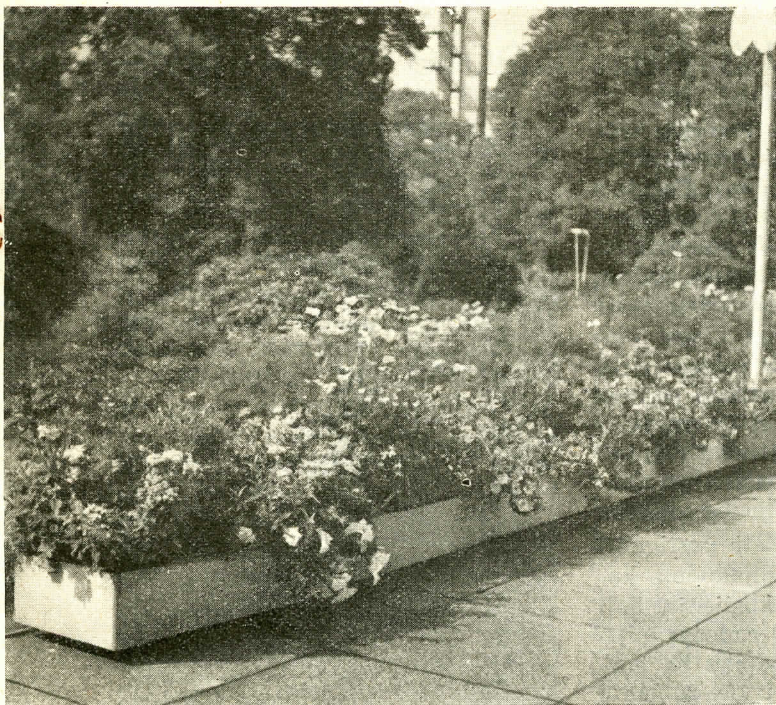
Oko vodoskoka izvedena je pergola, ukrašena penjačicama. *(Slika dolje desno)*

(Snimio Ing. Z. Badovinac)

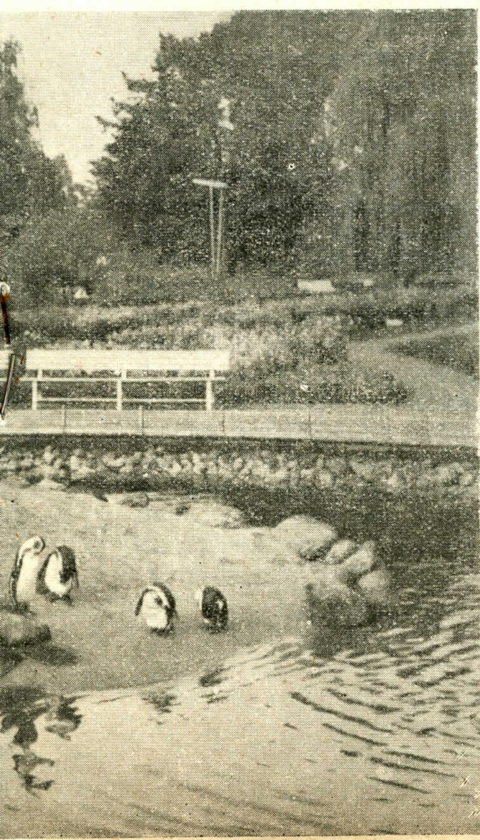

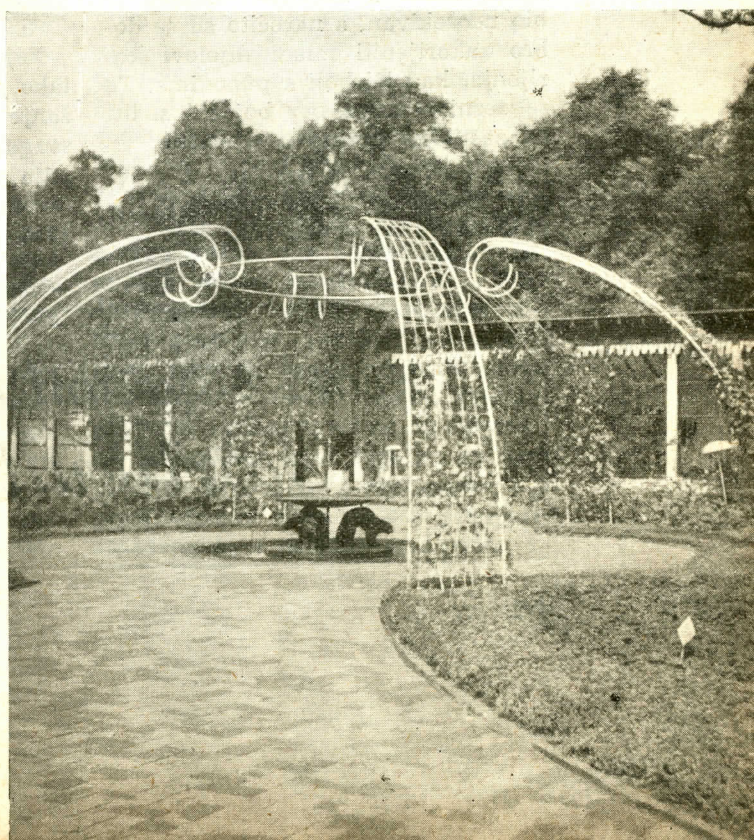

...đunarodne vrtlarske izložbe u Hamburgu

Još jedan način
razmnožavanja topole trepetljike

Topola trepetljika (Populus tremula) se gotovo nikako ili vrlo teško razmnožava ključićima. Čak je i pomoću hormonskih sredstava razmnožavanje otežano. Uz pomoć hormonskih sredstava stvara se doduše kalus, ali se korijenje jedva kada razvije.

Topola trepetljika se osjemeni samo u povoljnim klimatskim predjelima. Ostaje još jedan način razmnožavanja, a to su korijenove reznice. Međutim i kod ovog načina razmnožavanja često nema željenog uspjeha.

Veoma dobri rezultati postignuti su u razmnožavanju dijelovima korijenja ili krajevima korijenja, koji su se otkinuli prilikom vađenja bilja. Ti se dijelovi oštro odrežu na gornjem dijelu po dužini 10—20 cm i zatim usade u klijalište. Uspjeh je bio neočekivan, a naročito su se dobro zakorijenili mladi dijelovi korijenja, kao i izboji s pupovima. Te se reznice mogu bez bojazni saditi na zaštićeno mjesto u ključištu.

Reznice, koje su usađene u travnju, dosegle su do listopada iste godine visinu od 40—60 cm.

Taj način razmnožavanja ne daje tako povoljne rezultate kao razmnažanje sjemenom, ali se zato dade svagdje sprovesti, naročito tamo, gdje se ne može doći do sjemena. (Prema »Deutsche Baumschulle« 1956. g.)

Nasadi starih i novih zagrebačkih groblja

O vrtnoj umjetnosti starih zagrebačkih vrtova i parkova dosta se toga pisalo, a groblja tek da se i spominju. Razlog je tome, što je grad bio stiješnjen unutar zidina, pa se sa grobnim prostorom moralo štedjeti, a osim toga groblja su bila isključivo za siromahe. Zamisao, da se groblja zasade drvećem ili grobovi ukrase cvijećem, javljala se samo kao osamljen prijedlog. Tek u XIX. stoljeću, u doba vrtova i parkova u cijeloj Evropi, pa i kod nas, počela se osjećati ukočenost grobnih polja, natrpanih često i prenapadnim kamenim spomenicima.

U svijetu je prva Sjeverna Amerika prihvatila zamisao, da pokapališta pripreme oblik parka. Njemačka, povezana s Amerikom svojim trgovačkim lukama, preuzela je taj način uređivanja groblja. To je odgovaralo tadašnjem shvaćanju, a u pamanjkanju drugih parkova narod je volio da ide u grobljanski park. Često se išlo predaleko, pa su grobna polja postala vrtni prostor, koji je grobovima davao podređenu ulogu.

Od početka XX. stoljeća može se govoriti o jednoj novoj epohi u nasadima groblja. U spretno iskorištenim starim šumama nastala su svakako do sada najljepša šumska groblja. No veoma je teško za osnivanje takvog groblja naći postojeću šumu s dovoljno prostora.

O kakvom kontinuiranom razvoju vrtne umjetnosti na starim zagrebačkim grobljima ne može biti govora. Sačuvani nadgrobni spomenici dopuštaju nam, da sebi donekle stvorimo neku predodžbu o starim pokapalištima, dok o njihovim nasadima nemamo nikakvih podataka. Od 1201. godine, kada se spominje prvo groblje u Podgradecu, pa do 1876. godine, t. j. do postanka Mirogoja, nastalo je još 14 pokapališta. jedan te isti motiv nasada provlači se kroz sve njih. Na stiješnjenom prostoru unutar grada, bez povezanosti sa prirodom, stara pokapališta nisu imala mogućnost razvijanja i proširivanja. Omeđena obično glogovom živicom ili šikarjem, samo sa kojim slučajno preostalim drvetom, iskorištavana su kao sjenokoša, a tek malo drveća domaće flore, dud, trešnja, vrba, topola ili katkad po koja smreka, zasađeni su samo kao oznaka karakterističnog mjesta. Sva nastojanja da se podigne kultura groblja ticala se samo nadgrobnih objekata. Svakako da su socijalne i kulturne prilike uvjetovale ovakav razvoj groblja i njihovih nasada.

Po vremenu najstariji poznati pothvat u oblasti vrtne umjetnosti na grobljima proveo je poznati arhitekt Bartol Felbinger. Svojim prirođenim osjećajem za sve, što je lijepo, on je prvi upozorio na ljepotu zelenila i prvi pokušao povezati arhitekturu s pejsažom. Dvije stotine godina postojalo je tijesno Jurjevsko groblje unutar visokih zidova i tek 1829. godine, kada je Felbinger izvršio popravak, porušeni su ti zidovi, tako da je groblje bilo usko povezano s okolnom šumom. Felbingerovom zaslugom ostale su sačuvane tri goleme lipe, koje su znatno povisile ljepotu toga već ionako lijepog mjesta. S naročitom pažnjom zasađene su i skupine crnogorice, i

to mjesto je danas sačuvano kao perivoj, te daje dobar primjer, kako važno mjesto zauzima vrtna umjetnost među ostalim umjetnostima.

Jedan sačuvani Bužanov akvarel prikazuje nam sliku malog »Tomaševog« groblja koncem 18. st. Groblje je bez ikakvih nasada, osim nešto crnogorice, koja je služila za to, da ga strogo odijeli od okoline. Tek kada su za Zrinjevac iz Trsta kupljene platane, dvije preostale posađene su na tom groblju. Jedna od njih još i danas postoji, dok je druga posječena prigodom regulacije ovog kraja. Danas je to mjesto prijatno šetalište, kao i ona groblja na početku Pantovčaka i Rokovom

Salvija u cvatu

brežuljku, koja su poslije napuštanja pretvorena u perivoje.

Ljudevit Gaj nije nikada pomišljao na to, da bi njegovo imanje moglo postati grobljem grada Zagreba, jer je bilo predaleko od grada. Međutim, kada je grad došao u posjed toga brežuljka, jednom odlukom je iz njega napravljeno groblje. I budući da se imanje zvalo »Mirogoj«, zadržano je to ime i za današnje groblje. Odmah se pristupilo uređivanju okoline, te se najprije morala iskrčiti šuma. Sam Gajev engleski perivoj nije se mijenjao i ostao je na upotrebu građanstvu. Po francuskom načinu razdijelio je tadašnji gradski mjernik Melkus cijelu površinu na simetrična polja, isprekrižana mnogobrojnim uzdužnim i poprečnim cestama. Tek sedam godina kasnije počelo se s uređivanjem aleja, koje su bile određene za stvaranje osnovnih linija groblja. Najviše se sadio divlji kesten, koji najbolje odgovara klasičnom baroknom stilu. Svojom kompaktnom krošnjom i masivnim deblom djeluje on tamno i ozbiljno, propuštajući malo sunca. U prevelikom broju djeluje previše teško, pa su zato pojedine aleje kasnije nasađene drvećem lakših oblika. Breze svojim bijelim vitkim stablom, lakom krošnjom i nježnim lišćem djeluju, naprotiv, svijetlo i veselo. Smrekova aleja stvarala bi previše sjena u pejsažu, kada ne bi u nju bile ubačene breze. Između ravnih putova pojedini dijelovi polja imaju posve parkovni karakter i ublažuju jednoličnost osnovnih ravnih linija. Ogradu groblja čine arkade, građene u stilu talijanske renesanse po projektu H. Bollea. Dobro je ostvarena zamisao nastavka arkada prema groblju u velikim plohama trav-

njaka, koje slikovito prekidaju piramidalni buksusi i chamaecyparisi. Same arkade obrasle su vitisom, kojega krasno crvenilo u jesen izvrsno pristaje uz patinu kupola.

Dok je staro groblje po obliku i boji dosta jednolično, novi dio predstavlja pejsažni park s bogatim biljnim, naročito dendrološkim materijalom. Sam je teren po svojoj formaciji slikovitiji, a to djeluje povoljno na kompoziciju parka i daje mu više draži. Skupine su drveća birane i s obzirom na harmoniju boje lišća, veoma dobro grupirane. Perene i nisko grmlje po uglovima svojim nepravilnim rastom daju cijelom groblju prirodan i ugodan izgled. Forsythia, zasađena u širokom pojasu, ublažuje pojedine nadgrobne objekte, koji se previše ističu svojim značenjem. Razmještaj klupa unutar zelenih loža ligustruma čine taj dio groblja isto tako udobnim odmaralištem kao i prijatnim šetalištem. Novo groblje nema vidljivih granice, već prelazi u šumu, s kojom čini jednu cjelinu.

Nasadi groblja u Miroševcu daleko se odvajaju od šablonske dekorativnosti. Osnovna namjera da se pružaju uvijek novi vidici, nove grupacije drveća i da se izbjegne ukočena namještenost, dobro je provedena. Tu se odrazuju dobro shvaćene tendencije moderne vrtlarske arhitekture, koja povezuje estetske, biološke i socijalne momente u skladnu cjelinu. Postojeći stari hrastovi slikovitih krošanja ostali su dominantno drvo toga parak i dobro oživljuju sliku pejsaža, koji nije naročito bogat oblicima i bojama, već je gotovo i ponešto jednoličan. Iako su nasadi još veoma mladi, ipak čitavo groblje daje sliku skladnog parka, koji će danas-sutra postati jedno od najljepših mjesta u gradu.

Ing. Dorica Richter

Nekoliko riječi o zelenim površinama u Crnoj Gori

Iako Crna Gora u oblasti vrtne umjetnosti nema tradicija kao naše ostale republike (Hrvatska, Sloveniji ili Srbija), ipak se danas i ovdje sve više nailazi na shvaćanje, da je potrebno sve više podizati hortikulturu.

Nakon završetka Prvog svjetskog rata prvi se put javljaju zelene površine, koje se odlikuju šablonski izvedenim putovima, rondelama, zasađenih u sredini tujom ili palmom. Te se površine razlikuju prema biljnom materijalu: u unutrašnjosti nailazimo najčešće na bor, hrast i jasen, a na Crnogorskom Primorju na čempres i palmu.

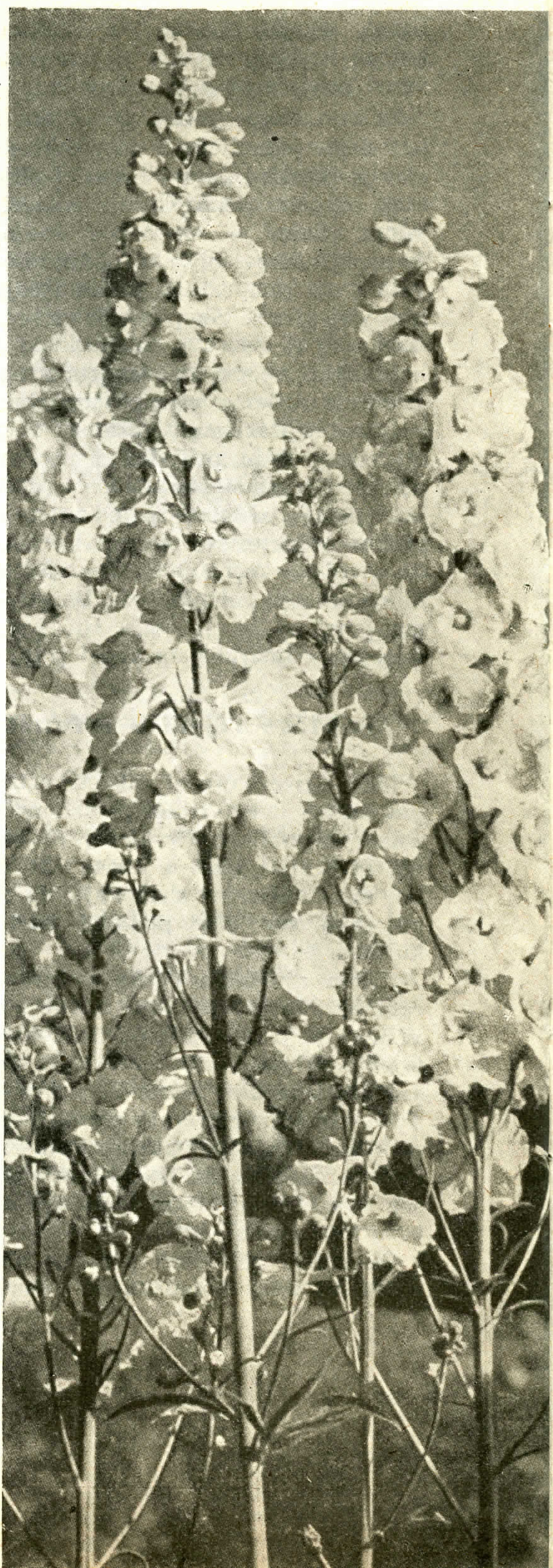
Od starih prirodnih parkova naročito se ističe manastirska šuma Savina kod Hercegnovog i lijepo uređeni park hotela »Boka« u Hercegnovom. Osim toga pristupilo se uređenju velikog parka od 15 hektara u Miločeru, koji je poznat po obilju sredozemne i suptropske vegetacije.

Poslije rata najintenzivnije se radilo na polju hortikulture u Titogradu, gdje nalazimo vrlo uspješna rješenja. Nikšić ima dva parka, koji su povezani preko manastirske šume s izletištem Trebjesa. Od primorskih gradova ističe se Hercegnovi bujnim zelenilom, a i Cetinje također ima lijep park.

Jovan Tupanjanin

Perene

najljepši ukras groblja

Pored niskog grmlja kao nasad za grobove, sve više dolaze do izražaja perene. Njihova raznolikost u bojama i oblicima daje im u svako doba godine, pa i zimi osebujan, skladan i nesvakidanji zgled. Ima čtav niz takvih zahvalnih i nadasve skromnih biljaka, koje izdrže nekoliko godina bez presađivanja na istom mjestu, a uz to još i obilno cvatu.

Pogledajmo samo, kako jednostavno i mirno djeluju cijele površine zasađene raznim vrstama seduma, kao sedum acre, sedum album murale, lydium glaucum, apurium, ili zelene plohe jastučastih trajnica, kao Sagina subulata. Herniaria i još mnoge druge. Ili, koliko je ljepši uvijek zeleni obrub Hedere nego nezgrapna ograda od umjetnog kamena ili čak betona. Površina s plavo cvatućim Vincom minior ili Varenicom repens i filiformis daje uvijek prijatan utisak, dok smeđe-zeleno lišće Ajuge reptans čini neutralnu podlogu za nisko grmlje.

Od vrsta timusa treba spomenuti kao najbolje crveno cvatuće Th. serpyllum var. coccineus, sivkasti lanuginosus, pa bijelo- i žuto- lisni Th. citriodonis var. argentens i aureus, bijelih i žuth listova Sunčani položaj naročito dobro podnose Acaena buchananii i glauca. Arabis glauca, Iberis sempervirens, Aubrietia deltoides, Cerastium biebersteinii i još mnoge ostale čine skladnu cjelinu između nasada, nadgrobnog objekta i same okoline groba. Ima još mnogo takvih kombinacija, ali preopširno bi ih bilo ovdje sve nabrajati. Treba samo da se klonimo predrasuda, da na grobu neizbježno moraju biti begonije, sađene u pravilnim geometrijskim likovima.

Ukratko, niske trajnice su najbolji materijal za nasade naročitog karaktera, pa je potrebno da ih što bolje upoznamo i upotrebljavamo više nego dosada

Ing. Dorica Richter

Zelena dekoracija i njena upotreba prilikom javnih priredaba

Svaka javna manifestacija na otvorenom ili zatvorenom prostoru, i pored svih pomagala za što potpuniji i ljepši izgled, ne daje gotovu sliku, ako nije upotrebljeno i zelenilo kao dekoracija.

Ona može biti veoma različita, već prema svrsi, kojoj služi. Često se pomoću zelenila stvara paravan — zid, da sakrije nepoželjnu i neuglednu pozadinu, ili opet da prekine jednoličnu liniju, odnosno da odvoji određen prostor od gledaoca i prolaznika.

Kod postavljanja javnih tribina, počasnih prolaza (na kolodvoru) ili izložbenog prostora. onaj, kome je povjereno uređenje, mora unaprijed odrediti mjesto, gdje će se smjestiti dekorativno zelenilo. A kako će se i na koji način postaviti zelena dekoracija.

Dekoracije se mogu postaviti jedna uz drugu, ili se što je mnogo ljepše i ukusnije, može stvoriti mala kombinirana grupa od višeg i nižeg zelenila.

Zelenilo, koje se upotrebljava za dekoraciju, veoma je različito. Upotrebljava se zelenilo u lončićima, kao fikus, aralia, filodendron, asparagus, paprat i slično, zatim cvatuče lončanice, te vrste sa šarenim listovima. To je uglavnom nisko zelenilo. Osim toga upotrebljava se zelenilo u bačvicama od hrastovih daščica, i to: razno crnogorično ili bjelogorično bilje, kao: juniperus, tuje, taksus, lovorvišnja, pitosporum, aukuba i sl, te fikus, aralia i filodendron, koji su perasli lončiće.

Upotreba zelene dekoracije zavisi od samog artikla ili gredice, u koju se postavlja.

Jedna od najvećih priredbi u gradu Zagrebu svakako je Zagrebački velesajam, za koji se svake godine troše goleme količine zelene dekoracije. Kod aranžiranja izložbenog prostora mora se postupiti na poseban način za svaki izloženi artikal. Nije svejedno, kako će se aranžirati odnosno uklopiti zelenilo kod proizvoda teške ili lake industrije, tekstila, kože i t. d. Ono treba da naglasi izloženu robu, a ne da zauzme glavno mjesto na izložbi. Također je potrebno naglasiti, da zelenilo ne smije biti postavljeno uz izložbenu robu tek toliko, da se kaže, da je ono ovdje. Ono mora, naprotiv, dati ton cijeloj izložbi.

Ovakav način dekoriranja postići će se samo onda, ako se upotrebi prvoklasni biljni materijal. U cijelom šarenilu izloženih proizvoda zelenilo mora biti svježe, uredno, a ne da stvara sliku izmučenosti ili neurednosti. Bolje je da se upotrebi manja količina dekorativnog zelenila, pa da bude kvalitetno. nego da se postavi velika količina bilja, odasvud i bilo kako sakupljenog.

Osim toga, zelena se dekoracija mora postaviti na izložbeni prostor s odgovarajućom opremom: glaziranim, dekorativnim loncima i svježe obojenim, solidno izrađenim, okruglim bačvicama.

Često se na izložbi mogoa vidjeti biljni materijal potpuno nestručno uzgojen ili pak prestar, kojemu je mjesto na kompostu (primjer na Z. V. u jesen 1955. god.).

Za prvi čas to se i ne čini tako važno, jer je svakako važnija ona roba, koja se izlaže. Međutim, sa stručne strane, ovakav način dekoriranja, odnosno upotrebe bilo kakvog biljnog materijala, upravo je nedopustiv. Kako se može ovakva javna manifestacija upotrebiti za plasiranje nekurentne ili zakašnjele robe (cvijeće)? U ovakvim prilikama nije najvažniji financijski efekat, koji može biti veći ili manji, jer su cjelokupni troškovi mnogo veći.

Svakako da je neobično važna estetska strana svakog javnog prostora, a naročito izložbenog. Kakav će se utisak steći gledanjem na uvelu ili neuglednu biljku, koja treba da upotpuni izložbeni prostor, a ne da ga nagrdi? Morao bi postojati kriterij za postavljanje zelene dekoracije u zajednici s arhitektima, koji postavljaju izložbeni prostor, jer zelenilo uzima sve više udjela kod aranžiranja svakog javnog prostora.

Ing. Truda Furač

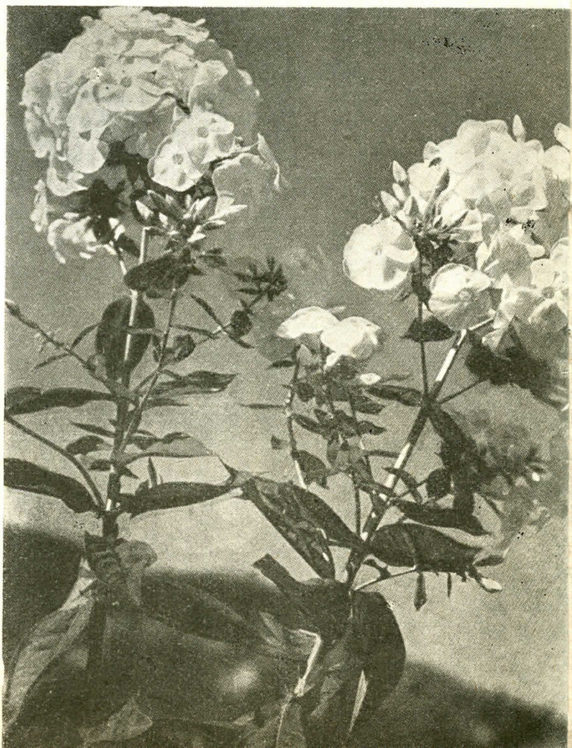
Cvijeće u našim stanovima

Cvijeće je najljepši ukras naših stanova. Obično se kaže, da cvijeće u hladno zimsko doba dočarava blago proljeće. Stručnjaci za uređivanje interieura kažu, da cvijeće ublažuje stroge linije, oživljava ravne i jednolične plohe. Tek fantastični obrisi kaktusa, fikusa ili kita cvjetova u vazi ulijeva dušu u novo uređenu sobu.

Da bi se to postiglo mora mu se posvetiti velika pažnja. Ne smije se zaboraviti, da je cvijeće živo, da se stalno razvija, raste i mijenja. Cvijeće nije slika ili skulptura, koje možemo negdje postaviti ili objesiti, da uvijek bude lijepo.

Ako se radi o cvijeću u vazama s vodom, odabrat ćemo posudu, u kojoj će se cvijeće najljepše istaknuti. Pazit ćemo, da vazu ne pretrpamo cvijećem, jer bismo time pokvarili cijeli efekat.

Razumije se, da kod uzgoja i održavanja cvijeća nije potrebno naročito veliko umijeće. Radi se obično tek o nekoj naoko neznatnoj stvari, koja je ipak za uspijevanje biljke presudna. Neko cvijeće ne podnosi previše zalijevanja, drugom ne prija zima ili velika toplina i t. d. Ako nam nije moguće ispuniti neke od uvjeta za pravilno održavanje cvijeća, potražit ćemo ono cvijeće, kome će odgovarati prilike u našem stanu.

Vrlo su zahvalne aspidistre, asparagus ili filodendron. Neke od njih zimi u prosincu i siječnju još cvatu, naročito Crassula lactea sa bijelim zvjezdastim cvjetovima i baršunasta Echeveria pulvinata sa crvenkasto-narančastim uspravnim zvončićima. Te dvije biljke ne zadavaju nikakvih briga. Ako ljeti stoje na baloknu ili vrlo sunčanom prozoru, a zimi u svijetloj temperiranoj sobi, cvaste će redovito svake godine. A Sanseviera je mnogima poznata. Ima uspravne čvrste sabljaste listove s poprečnim svjetlijim šarama. Ona podnosi sve: centralno grijanje, prašinu, pa i zadimljenu sobu. U posljednje vrijeme vrlo je obljubljena, jer pored navedenih osobina pristaje i uz moderan namještaj.

U prostorijama, u kojima se preko zime redovito loži, pogotovo s centralnim grijanjem, zrak je presuh, a temperatura previsoka za vrlo mnogo biljaka. Stoga treba u takve sobe metnuti samo otporno cvijeće.

Krasne rascvale azeleje, ciklame, primule, zumbuli ili tulipani, uneseni u naš dom kao znakovi pažnje ili nježnosti, najbolje će se održati na hladnijim mjestima našeg stana.

D. H.

Stari zagrebački parkovi

Neočekivano sam se razveselio zbog novo osnovanog umjetničkog vrta u donjem gradu Zagreba. Već ujesen 1823. god. osnovan je vrt g. Nikole Nikolića, koji je veletrgovac zemaljskih proizvoda i posjednik nekoliko trgovačkih brodova. On je čovjek od ugleda u privrednim krugovima, ima smisla za kulturu uopće, a naročito kulturu vrtova. Vrt je smješten u Bolničkoj ulici iza samostana milosrdne braće. Nacrt vrta (parka) sastavio je umjetnički vrtlar Josip Mischke, koji ga je i izveo.

Površina je vrta ograničena, a s predvorjem, koje ubrajam u nasad, ne uzimajući u obzir zgrade za stanovanje i gospodarske zgrade imanja, iznosi samo 2 1/4 jutra. Tloris vrta je nepravilan četverokut, te desnom stranom opkoljava gospodarske zgrade, pa se ponovo dalje proširuje u nasad. Ograničeni prostor je uvjetovao, da se ekonomski kućni vrt spoji s raskošnim parkovnim nasadom. Zbog toga se ovdje ne nalazi svojstveni sasvim izrazit engleski vrt, što bi bila želja vlasnika i supruge Elizabete rođene Demeter, koja je osobita prijateljica i ljubiteljica vrtne umjetnosti. Baš je zbog toga vrt osnovan i podignut, te daleko više sliči jednom engleskom parku nego kućnom vrtu. Povrtne parcele s gredicama opkoljene su i izmiješane s ukrasnim partijama i grupama, te unutar njih kao usađene. Potrebno je samo udaljiti se od parcela s povrćem i promotriti partije s drvećem, pa da se dobije utisak engleskog parka. Ja stavljam dakle ovaj vrt prema njegovom sadanjem stanju u grupu ukrasnih vrtova u kombinaicji s kuć-

Iz albuma „Park Jurjaves“ · *Pogled sa kioska*

nim vrtom (povrće). Nasad pruža korist i zabavu ujedno.

Već pred ulaznim vratima imanja dvije su velike talijanske topole. U sredini predvorja je jedna rondela s tratinom, a u sredini je usađena lipa. Vrt je od dvora odijeljen visokom drvenom ogradom, u kojoj su u sredini s obje strane ugrađena, naprijed isturena vrata. Prednja izbočina dvora je ukrašena tratinom bubrežastog izgleda, na kojoj su usađene topole i zajedno je povezana sa središnjom cvjetnom rundelom. Unutar vrta su uz drvenu ogradu zasađene mlade talijanske topole. Tako prednji dio vrta pruža ugodan i prijatan izgled.

U predvorju, kod ulaza u vrt, pružao mi se pogled na gornji grad. Impozantno se diže gornji grad sa svojim brežuljcima nad donjim. Ovdje s ovog mjesta promatrao sam najveće građevine Gornjeg grada i crkvu Sv. Marka preko vrhova drveća. Prolazim sada srednjim glavnim putem, odakle mi se na drugu stranu pruža lijep pogled na katedralu i naslađujem se pogledom na crkvu Sv. Marije. Nalazim se u centru vrta. To je čvorište, odakle na sve strane vode putovi, koji se međusobno isprepliću, te dobivaju bizarne figure. Desno od mene je tek izgrađeni staklenik s okomitim prozorima. Staklenik je ne-

Iz albuma „Park Jurjaves" *Pogled na švicarsku kućicu*

Unutrašnjost ulaza, koji je ponešto izbočen, sa strane je urešena puzavicama i egzotama, a naročito s Bignonia catalpa, Robinia inermis, R. hispida, Colutea europaea, Salix babilonica, Syringa vulgaris, Philadelphus coronarius, i t. d. i uzanim cvjetnim alejama.

davno uređen, sa suvremenim uređajem. Lijevo je vrtni paviljon s ukusno uređenom oranžerijom. Iznad ovoga uzdiže se visoko stablo jabuke i dvije visoke šljive. Na oba ugla staklenika stoji jedno lijepo stablo naranče. Odavde iz središta s jednog ugla staklenika gle-

dam na katedralu glavnog grada, a s drugog na zapadni dio slobodnog kraljevskog grada.

Kad stupim pred paviljon i obratim se na lijevo, gledam na carsku kraljevsku tvornicu svile. Desno od paviljona je kuglana, koja je otvorena, nepokrivena, a što bolje i prirodnije pristaje jednom perivoju, nego pokrivena kuglaput zgrade. Uz kuglanu vodi jedan put unazad. Između puta i kuglane širok je nasad domaćeg i egzotičnog drveća, ukrašen cvijećem i uskim lijehama.

Grupe Helianthus annuus, koje veličanstveno i ponosno strše. Ove krasnice i korisne biljke uljepšavaju u grupama na više mjesta perivoj. Desni donji dio vrta sastaje se s prikladnim vinogradićem, koji je na umjetnom brežuljku, a na koji sa tri strane vode putovi. Gore je klupa za odmor ispod dvije visoke voćke i slobodni, ugodni pregled perivoja. Brežuljak, na kojem je vinogradić, prelazi blago u sočnu ravan, koja se sastoji od dvije nasuprot postavljene plohe, odnosno međusobno spojene plohe, t. j. ploha s djetelinom i grmićima. Veći dio mladih trsova već nosi lijepe plodove.

Od staklenika prema gore, desno je smješteno klijalište u velikoj ovalnoj produbljenoj partiji, koja je zatvorena cvijećem i grupama ukrasnog bilja. Sredinu krasi Robinia inermis. Tu je mnogo grmolikih paprika (Solanum frutescens) sa svojim jestivim plodovima. Lijevo na drugom zidu perivoja su uzdužne partije s voćkama i Ribinia inermis. Dalje produženje ove partije ide do ulaza u već pomenuti prostrani mali vrt iza gospodarskih zgrada. Sve ovo predstavlja jedinstveno i cjelinu. Ipak se čini, da je ovo mjesto, koje je ovdje stvoreno, kao skriveno iza gospodarskih zgrada. Ono je u jednom četverokutu kao posebno odijeljen vrt. Na kraju istoga vrta u sredini je živopisna sjenica s bukvom, koju opkoljava Lycium barbarum. Na ulazu sjenice dva su Fraxinus pendula, koji zastiru sjenicu. Odavde se vide dvije visoke talijanske topole, koje su izvan vrta. Ovdje je lijepi skup visokostablastog, plemenitog voća, koje nosi krasne plodove.

Uz znatne napore za vrtnu kulturu g. Nikolića i uz brigu njegove supruge, koja se korisno mnogo zanima za vrtlarstvo, i uz marljivost izvođača gospodina Mischkea, izgleda već to sada, nakon 10 mjeseci, kao ljupki ukrasni i plodonosni korisni vrt. Ipak još nije potpuno dovršen, a tek daljnjim proširenjem, njegom i povećanjem, postat će izvrsnim lijepim vrtom ovoga glavnog grada.

Dosada je u vrtu posađeno slijedeće ukrasno bilje: a) Perene: razne astre, mnogo georgina, Phlox paniculata, Campanula medium, Anthirrhinum, Althea rosea, alba i lutea, Helianthus multiflorus i t. d.; b) Krasnice za staklenik: mnoge hortenzije, mnoštvo vrsta oleandera, Agapanthus umbellatus, mnogo sorte pelargonija, Calla aethiopica, Salvia coccinea i druge sorte, Senecio elegans, Cineraria amelloides, Crassula coccinea, Datura arborescens, Volkameria japonica, Jasminum, Punica granatum i t. d.; c) Drveće i grmlje: Viburnem roseum, Acer Negundo, Robinia viscosa, Robinia hispida, Robinia inermis, Bignonia catalpa, Amorpha fruticosa, Hybiscus syriacus, Sorbus aucupamia, Cytisus Laburmun, Fraxinus pendula i t. d. — Vrt je već sada izvanredno bogat biljem, a kad se na upravo sada kupljenu površinu unesu lijepe drvolike ruže i druge plemenite biljke, imat će budućih proljeća i ljeta još krasniji izgled.

Dr. J. Kovačević

(Prijevod iz novina »Allgemeine Gartenzeitung od 17. II. 1830.)

vijesti

TEČAJ ZA VISOKOKVALIFICIRANE I KVALIFICIRANE RADNIKE

Sindikalna podružnica komunalnog poduzeća »Park« organizirala je stručni tečaj za visokokvalificirane i kvalificirane radnike vrtlarske struke u Sarajevu. Tečaj pohađa 15 polaznika. Predpostavlja se, da će tečaj završiti do konca kalendarske godine 1956. Na kraju će se održati ispiti, prema programu, koji je prilagođen postojećoj uredbi za polaganje vrtlarskih ispita na teritoriju BiH. Ispitni program izdan je od Sekretarijata za privredu NRH u Zagrebu.

SA OSNIVAČKE SKUPŠTINE NR MAKEDONIJE

U Skoplju održana je dne 22. srpnja o. g. osnivačka skupština Hortikultur-

nog udruženja. Skupštini su prisustvovali delegati iz NR Hrvatske, Srbije i predstavnici Hortikulturnog Udruženja Vojvodine.

ZAVRŠNI ISPITI RADNIKA VRTLARSKE STRUKE

U lipnju i srpnju ove godine, održani su ispiti za kvalificirane i visokokvalificirane radnike vrtlarske struke. Ispiti su održani u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku. Ispitima je pristupilo oko 80 kandidata od kojih je većina položila sa uspjehom. Prema sadašnjim izgledima slijedeći ispiti odžrati će se u mjesecu studenom ove goodine. O točnom danu ispita bit će članovi Udruženja posebno obaviješteni.

KONGRES AIPH U NICI

Završene su pripreme za održavanje ovogodišnjeg kongresa s glavnom skupštinom organizacije AIPH (Internationaler Verband des Erwerbsgartenbanes Program obećava, da će sudionici na ovoj skupštini čuti mnogo zanimljivog. Među predavanjima, koja će biti održana, spomenuto je predavanje: »Orijentacija i značenje privrednog vrtlarstva na Azurnoj obali«, zatim: »O izmjeni vrtlarskih proizvoda u Zapadnoj Evropi«. G. Bernardott održat će predavanje o kulturnom značenju vrtlarstva. On je prije kratkog vremena izabran za pretsjednika Vrtlarskog udruženja u Njemačkoj. Otok Mainau na Bodenskom jezeru, koji se nalazi u njegovu posjedu, najljepši je dokaz koliko g. Bernardott ima smisla i voli cvijeće i bilje.

Priređivači kongresa u Nici izabrali su time najmjerodavniju ličnost, da govori o temi »Kulturno značenje vrtlarstva«. Ovim predavanjem bit će kongres zaključen. Za tu je svrhu stavljena na raspolaganje dvorana, koja će biti ukrašena najljepšim cvijećem.
(Prema Gartenveltu)

knjige i časopisi

Boysie E. Daö, Robert C. Russel: Borba protiv korova u ružičnjacima u polju (Chemical weed control in rose nursery fields). Hilgardia. 1956. (USA).

Uzgoj ruža u ružičnjacima Kalifornije znatno otežavaju korovi, i to naročito trajni, a to su: vrsta slaka I p o m o e a, d i v l j i s i r a k ili k u k u r u z a r (Sorghum halepense), z u b a č a (Cynodon dactiylon).

Mehaničkim sredstvima (obrada) i ručno uništavaju se jednogodišnji korovi. Autori su izveli pokuse s nizom selektivnih herbicida u vezi sa suzbijanjem korova u nasadima s ružama. Na osnovu pokusa za praksu preporučuju slijedeće selektivne i kontaktne herbicide: DCMU — 3/3,4 — dihlorofenil/ — 1,1 — dimetillurea; CMU — 3/p-hlorofenil — 1,1 — dimetilurea; fenilkarbomati; DNOSBP — dinitro-orto sec. butifenol i edonthal — 3,6 — endohexähidroftalat. U radu su iznesene dozacije, rok i način tretiranja korova u ružičnjacima na polju.

Dr. J. KOVAČEVIĆ

ZNAČAJ ŠUMSKE DIVLJAKE JABUKE I KRUŠKE ZA NAŠE VOČARSTVO

Biblioteka arhiva za poljoprivredne nauke. IV. 9. Beograd, 1955. (str. 132, 20 sl., 14 tabl. pod. cit. lit. 163).

Često se čuje tužba, kako se sadnica, kupljena u rasadniku, dobre sorte, ipak nakon kratkog vremena — pošto se lijepo primi u voćnjaku i nekoliko godina rodi — osuši, ugine. Naši seljaci govore, možda i opravdano o **»dobrim vremenima starog voćarstva«**. Ima u tome i nešto istine. Ne samo nešto, nego i mnogo. Evo samo jedne činjenice. Sadnica kupljena u rasadniku, a zasađena u voćnjaku, kratkog je bila vijeka, kako smo naprijed naveli. S druge strane, naši djedovi, pa i pradjedovi, nakalemili su na šumskoj divljaci jabuku i krušku. I one se evo ponosno još i sada dižu zdrave i ne misle nas napustiti. Pisac ove knjige nastojao je ponešto na ovo odgovoriti.

Njegov se rad sastoji od tri poglavlja: Položaj divljake jabuke i kruške u biljnoj sistematici i njena privredna važnost, Nalazišta voćnih divljaka u šumama i Proizvodnja sijanaca šumske divljačice.

Jabuke i kruške partipiciraju u proizvodnji svjetskog voćarstva sa 49,7% (jabuke 39,7%, a kruške 10%). Jabuka ima 25 vrsta sa 10.000 sorti, a krušaka 30 vrsta, ali samo s 2.000 sorti.

Najznačajnije su vrste jabuka: Malus baccata M. floribunda, M. coronaria, M. spectabilis, M. Punifolia, M. ‘ringa, M. angustifolia, M. rivulans, M. toringo, M. communis i M. dasyphylla. Među navedenim vrstama s ekonomskog je gledišta najvažnija vrsta Malus communis s podvrstama communis i pumila. Kod kruške najvažnije su vrste: Pirus amygdaliformis, P. eleagrifolia, P. salicifolia, P. communis, P. persica, P. sinensis, P. ussuriensis, P. betulaefolia, P. serotina, P. Calleriana i P. seratulla. Za voćarstvo je najvažnja vrsta Pirus communis s podvrstama piraster, nivalis, salvifolia i sativa.

Za svaku navedenu vrstu jabuke i kruške navode se podaci o rasprostranjenju, biologiji, ekologiji i ekonomskoj važnosti.

Naš sortiment jabuka iznos 435 odlika, a krušaka 281. Ovaj sortiment treba promatrati s gledišta genetike u odnosu na razne vrste divljačica, kako ističe autor.

U čemu je značenje divljačice? Ona je šumska biljka. Odraste pod nepovoljnim uvjetima. Otporna je na nepogode, bolesti i štetočinje. Sjeme dobijeno s ovakvog stabla daje dobre sjemenjačice, odnosno podloge. U tome je i suština tajne uspjeha naših djedova voćara.

Autor u nizu primjera ukazuje i upućuje na to, da naše voćarstvo mora kao podlogu ponovo uzgojiti divljačicu, koja je dobro prilagođena na naše uvjete.

Dr. J. K.

ATLAS PRIRODNIH REZERVATA

Atlas prirodnih rezervata (Atlas der Natuur reservaten) 224 strana, veliki format, 200 fotografija, 108 karata, 14 Crteža, Iz 22, 50 fl., izdanje Elsvier, Amsterdam i Bruxelles 1956.

Koliko se u Holandiji i Belgiji marljivo radi na područjima prirodnih rezervata dokazuje i Atlas, koji je izdan na holandskom jeziku. Predgovor je napisao prof. R. Heim, Paris, koji je predsjednik Internacionalne unije prirodnih rezervata. Knjiga je obogaćena. velikim brojem karata i izvornih podataka, na kojima je surađivao velik broj stručnjaka različitih zemalja cijelog svijeta. Priprema se izdanje i na drugim jezicima.

zanimljivosti

ŠTITASTE UŠI NA LOVORU

Uništavanje štitastih uši San-José ili Euleconium corni, kao i obične bijele uši na lovoru, zahtijeva mnogo strpljivosti, a naročito velike količine zaštitnih sredstava. Rezultati kod štrcanja često su vrlo slabi, naročito ako se ne štrca u pravo vrijeme. Razni stadiji uši nisu jednako osjetljivi na zaštitna sredstva.

Da bi se ipak postigao uspjeh u uništavanju štitastih uši, pristupilo se primjeni plinovitih sredstava, koja mogu prodrijeti na najsakrivenija mjesta na biljkama. Kako mnoge kulture ne podnose olovna sredstva, potrebno je lovore smjestiti u one staklenike, gdje se nalaze kulture, koje nisu osjetljive na olovne preparate. To će se najlakše postići, ako se lovori smjeste među voćke, koje treba podvrći zaštitnim mjerama protiv San-José-a. U stanju mirovanja podnose lovori vrlo dobro ova sredstva te se potpuno oslobode štitastih uši.